

11.10.23

Клас: 6-А (2гр.), 6-Б (1гр.)

Укр.мова

Вч.: Харенко Ю.А.

ОСНОВНІ СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ

“Способи словотворення”

МОРФОЛОГІЧНІ СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ

Назва способу словотворення	Як утворено слова	Приклади
ПРЕФІКСАЛЬНИЙ СПОСІБ	За допомогою префіксів	При-нести - нести
СУФІКСАЛЬНИЙ СПОСІБ	За допомогою суфіксів	Зим-ов-ий - зима
ПРЕФІКСАЛЬНО- СУФІКСАЛЬНИЙ СПОСІБ	Дозволяє створювати слова одночасним додаванням до твірної основи словотворчого префікса і суфікса	При-піч-ок - піч
БЕЗАФІКСНИЙ СПОСІБ	Відкиданням префіксів, суфіксів, закінчень (тобто афіксів)	Переклад – переклад-ати
ОСНОВОСКЛАДАННЯ	При якому дві і більше основ поєднуються в одне слово	Сніг-о-пад – сніг, падає

НЕМОРФОЛОГІЧНІ СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ

- При неморфологічних способах творення утворення нового слова відбувається:
- 1) через злиття цілого словосполучення; (цього дня - сьогодні, добра ніч - добраніч);
- 2) через набуття ним нового значення: корінь (у рослин) - корінь (у математиці); супутник (людина) - супутник (літальний апарат);
- 3) шляхом переходу однієї частини мови в іншу: завідуючий, операційна, кругом, відпочиваючий.

Способи словотворення

ПРЕФІКС

У-, В-, НА-, ДО-, ПІД-, ПО-, З-, С-,
ПРИ-, ПРЕ-, ПРИ-, РОЗ-, БЕЗ-,
ВІД-, ПРО-, ЗА-, УВІ-, ВИ-, ЗІ-,
ЗА-, ДО-, ВІД-, ПІД-

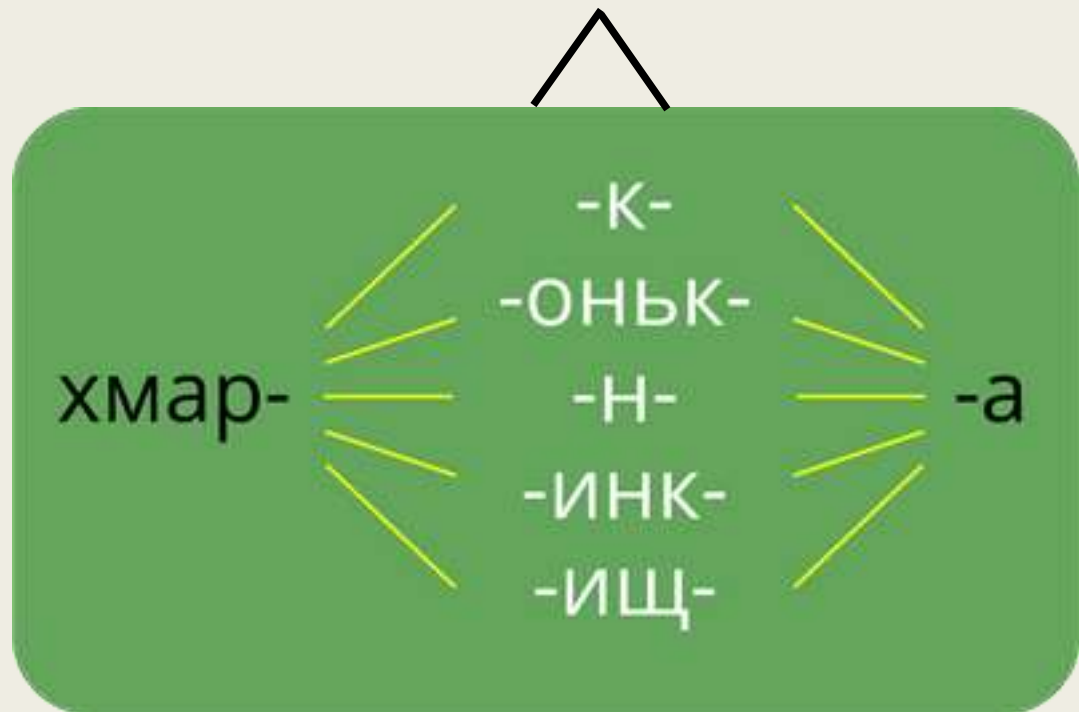
Префіксальний

за допомогою префікса

недруг (префікс **не-** +
корінь **друг**)

прадід (префікс **пра-** +
корінь **дід**)

Суфіксальний

за допомогою
суфікса

глибина
(корінь **глиб-** +
суфікс **-ин-**)

кобзар
(корінь **кобз-** +
суфікс **-ар**)

Префіксально-суфіксальний спосіб

Додавання
префікса та
суфікса

за + тиш + ок

від + бит + ок

за + с + пок + о + єнн(я)

префіксально-
суфіксальний

одночасно за допомогою
префікса та суфікса

навушник (префікс на- + корінь -вуш- +
суфікс -ник).

Безафіксний

відкиданням
суфіксів

Перехід
(від **переходити**; вигін
(від **виганяти**).

Спосіб четвертий

Безафіксний

спосіб творення слів
шляхом відкидання
афіксів

Наприклад:

ЮНИЙ	→	ЮНЬ
співати	→	спів
обкатати	→	обкат
молодий	→	молодь
підписати	→	підпис

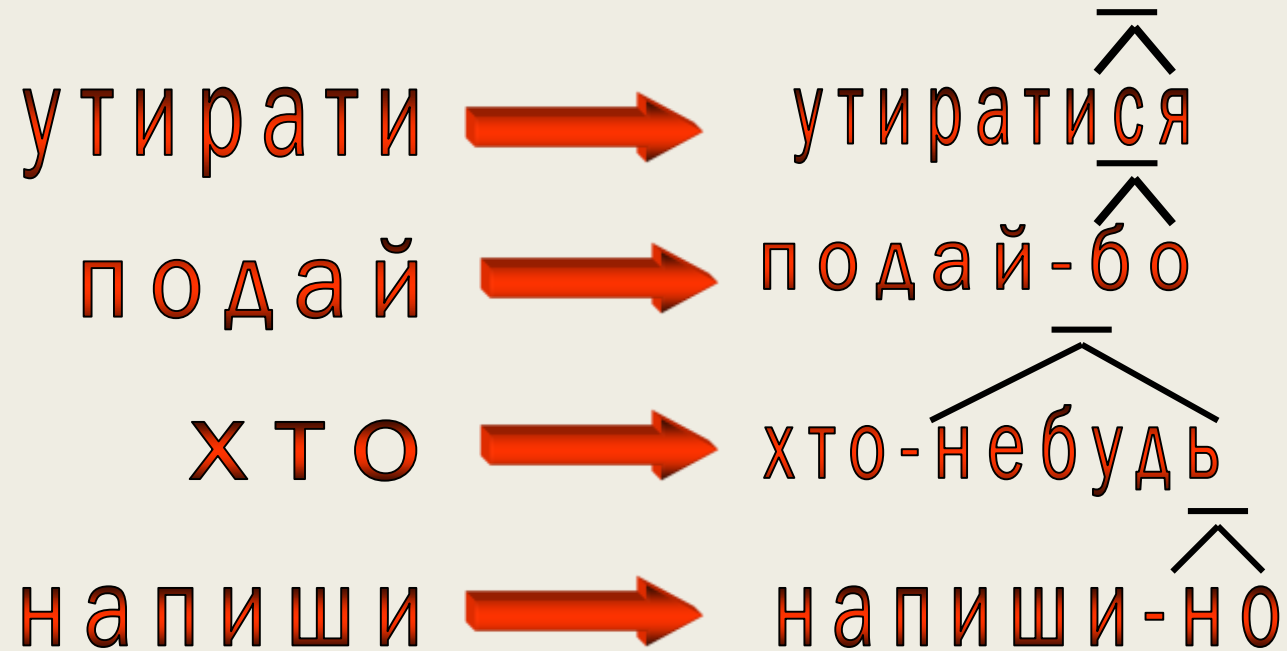

Спосіб п'ятий

Постфіксальний

спосіб творення слів
шляхом приєднання
постфіксів

Наприклад:

Складання слів та основ

Основоскладання

романський і германський → романо-германський

радіо, маяк → радіомаяк

вільно думати → вільнодумствувати

хліб і сіль → хліб-сіль

воду возити → водовоз

Складання скорочених основ

Наприклад:

військовий комісаріат → військкомат

господарський розрахунок → госпрозрахунок

Організація Об'єднаних Націй → ООН

дорожньо-транспортна пригода → ДТП

засоби масової інформації → ЗМІ

Перехід однієї частини мови в іншу

Наприклад

приголосний (який?) звук → спрощення (чого?) приголосних
знаходитись (де?) всередині → в середині хати
пахне весною (імен.) → їздити весною (присл.)
минуле життя (прик.) → історичне минуле (імен.)
підійти до дому (ім. з приймен.) → прийти додому (присл.)

Злиття сполучень слів

Наприклад:

В один раз → воднораз

мало відомий → маловідомий

після завтра → післязавтра

пустий цвіт → пустоцвіт

Зверни увагу!

Слова творяться від твірної основи, а не безпосередньо від кореня.

Наприклад: водяний → водянистий
(а не вода → водянистий)

The diagram illustrates the morphological structure of the words. In the first line, 'вод' is underlined with a bracket, and an arrow points from it to 'водянистий', where 'вод' is also underlined with a bracket and 'стий' is underlined with a bracket. In the second line, 'вода' is followed by an arrow pointing to 'водянистий', where 'вод' is underlined with a bracket and 'янистий' is underlined with a bracket. This visualizes that the word is derived from the root 'вод' through the suffix 'яний', rather than directly from the word 'вода'.

Зверни увагу!

**Слід розрізняти розбір за
будовою та словотвірний
розбір.**

Пережиток ☐

Пережиток ← пережитий

Вкажіть, у котрому рядку правильно вказано спосіб словотворення І варіант

1.Донеччина

- А) складання
- Б) суфіксальний
- В) безафіксний

2.Жовтогарячий

- А) префіксальний
- Б) складання
- В) суфіксальний

3.Безжурний

- А) префіксально- суфіксальний
- Б)префіксальний
- В) суфіксальний

4.Задум

- А) префіксальний
- Б)суфіксальний
- В) безафіксний

-Вкажіть, у котрому рядку правильно
вказано спосіб словотворення

5.Безіменний

- А) складання
- Б) префіксальний
- В) суфіксальний

7.Душевність

- А) безафіксний
- Б) суфіксальний
- В) складання

6.Новобудова

- А) складання
- Б) преф.-суфіксальний
- В) безафіксний

8.Надвірний

- А) префіксальний
- Б) суфіксальний
- В) префіксально-суфіксальний

Правильні відповіді

- 1) Б
- 2) Б
- 3) А
- 4) В
- 5) Б
- 6) А
- 7) Б
- 8) А

Запропоновані слова розподіли за групами відповідно до способів їх творення.

Українець, хникати, вербиченька, патріотизм, жнивувати, білолиций /місяць/, танцюрист, лісостеп, чернозем, майбутнє, вічнозелений, Олександра, кума, принести, безграмотний, підкладка, облом, обмін, підкуп, юнь, блакить, по-приятельськи, зарубіжний, перекотиполе, напередодні, впівголоса.

Префіксальний:

Суфіксальний:

Префіксально-суфіксальний:

Безафіксний:

Складання:

Перехід з однієї частини мови в іншу:

Домашнє завдання:

Опрацювати урок 24, вправа 134
(письмово)